

Az élet ritmusa.

Katholikus költőink anthológiája. Szerkesztette Alszegehy Zsolt és Kállay Miklós. Budapest. Dom kiadása.

Értékes összefoglalását nyújtja e kötet a modern katolikus lírának. Hisz mióta Kőrösy László *Katholikus költők* c. irodalomtörténeti anthológiája 1889-ben megjelent, napvilágot láttak ugyan hasonló, bár inkább pedagógiai célzattal szerkesztett gyűjtemények, mint aminő Tordai Ányos pompás szavalókönyve: a *Rózsáskert*, de egyik sem szolgált oly kizárólagos esztetikai célt, mint Alszegehy és Kállay jelzett kötete.

Ha Kőrösy László munkájának költői adatait akár a műforma, akár a belső alakítás szempontjából összevetjük *Az élet ritmusának* költeményeivel, el kell ismernünk, hogy a katolikus líra rendkívül nagy fejlődésen ment át, amelynek eredménye több értékelést igényel a maga számára, mint csupán azt, hogy világnézeti költészet rubrikája alatt tényszerűen könyveltessék el. A vallásos élmény újabban nemcsak nálunk, hanem Európaszerte megteremkenyítette, kibővítette és elmélyítette a líra motívumait és tartalmát. A líra érzés- és gondolatjellességre törő szándékán ütünk tehát rést, ha e jelenség jogát nem akarjuk elismerni vagy ha csak egyszerűen «pap» költészetet tudunk látni benne. Ezzel a legkevésbé akarjuk az esztétikai értékelés forrásait másból, mint a művészi alkotás feltételéből eredeztetni, de viszont tartozunk az esztétikai objektivitásnak is azzal, hogy tiszta és nyugodt látást biztosítsunk részére. Alszegehy Zsolt finom bevezető tanulmánya éppen arra mutat rá nagy művészettel, mi a belső alakító elve és élmény alapja ennek a katolikus lírának s ez egyénítő különbsége mellett hol olvad bele a líra művészi egyetemességébe.

A gondos ízléssel összeállított kötet különösen két szempontból nyújt tanulságot. Először is együttes összefoglalásban szemlélve, szinte magától adja a modern vallásos líra egyéni vonásait. A régebbi katolikus líra jobban kollektív jegyű s úgy hat, mint a vallásos élet nyilvánosságának ünnepi celebrációja, szertartásos kísérete. Inkább a tárgyi tartalmon, mint annak egyéni hatásán hordozza jellegének hangsúlyát. Az a líra azonban, amelyet ez a kötet jelez, bár minden ízében metafizikai gyökérzetű s katolikus hitelvű, de már élmény-líra, amelyben az egyéni vallásos átélés módján fordul meg a líraiság egész folyamata. A katolikus líra e részben éppen úgy a világi líra iskolájába járt, mint a múlt században Mindszenty Gedeon Petőfi Sándor tanítványa volt. Tőle tanult ez a líra új belső formát, látás- és élménymódot, magasabb és finomultabb érzésterületek kifejezésére hangolt és ötvözött nyelvet, általában stilisztikát. S éppen ezek felvételével és áthasonlításával talált rá a katholicizmusban új művészi ihletforrásokra, amelyeknek felfedezése az egyetemes lírának is nagy nyeresége és gazdagodása lett s amelyekkel megteremtette a modern líra számos remekét.

Másodsor ez a gyűjtemény abból a szempontból nyújt termékeny tanulságot, hogy szerencsés szinthezist ad a nemzeti és egyetemes emberi motívu-

mok kapcsolatára. Magyar, nagyon magyar ez a vallásos lira, de ugyanakkor mélyen emberi is. Magyarsága nem szatirikus indulatú és élő, inkább emlékeztet a középkori és XVI. századi szenvedő magyarságára, anélkül, hogy passzív avagy támadó lenne. Az aktív magyar vonás talán jellemzőbb vonása ennek a lirának, mint az elmélyedő misztika. De ez a magyarság a hit erején megoldást kapva, harmonizálja a maga világát s ugyanakkor magasabb szintásra emeli önmagában az emberi lét talán sokszor fájó, de soha meg nem bántott méltóságát. E kettős munka csak úgy képzelhető el, hogy a műalkotás lefolyását fegyelmezett és harmonikus egyéniség irányítja és rendezi. Így tehát az egyéniség jó értelemben lesz e lira sorsa. S nem tudni, vajjon a katolikus lirának nem ez-e a legnagyobb és időálló értéke!?

—ss.

Dékány András : Ruhr. (Regény. Révai.)

Ruhr! . . . Ez a kurta s valahogy mégis elnyúló, robajos bűgös a ráhangolt fülben különös hangképzete- ket ébreszt. Ruhr! . . . Mintha föld- alatti erők tompa moraja remegne a levegőben: a bányák sötét világa küldi a fény felé ziháló üzenetét. És a képzeletben felmerednek a gyár- kémények ezrei, ezek a kormos, dísz- telen oszlopok, melyek egy roppant, lengő-libegő és mégis maradandó füstmennyezetet emelnek a gyárak, ipartelepek, raktárak és munkás- városok országa fölé. E sokszínű, imbolygó gáz- és kődégbolt alatt hallatlanul mozgalmas életfilm pereg. Az új világ, a modern kor tájképe ez. S igaztalanul ítélnénk, ha ettől a táj- képtől el akarnók vitatni az ihlető szépséget. Mondhatjuk-e, hogy Joseph Pennel litografiáiban, melyek gazo- métert, acélműveket, füstből kibonta- kozó épületóriásokat, hajlott hátú, fantasztikus darukolosszusokat ábrá- zolnak, nincs épolyan szemet- és szívetgyönyörködtető szépség, mint akár egy erdőrésztlet vagy havas hegycsúcs művészi érzékeltetésében? A különböző művészetek elé új és gazdag témakör tárul; s a talentumos műalkotások sora lassan a tartózkodóbb közönség ízlésével is megkedvel- teti.

Dékány András regénye, a Ruhr, nálunk — bizonyos tekintetben —

egészen utatvágó munkát képvisel. Azok a magyar regények, melyek a munkásság életéből merítik tárgy- kat, javarészből szocialista ízűek. Irányregények. Szocializmusuk dog- matikus szocializmus, nem a művész, az író magasabb szempontú, pártokon és áramlatokon felülemelkedő egye- temes szánalma. Igazságaik — ha lehet egyáltalán többféle igazságról szólni — osztályigazságok. Éppen ezért nem is tarthatnak számot általános érdeklődésre és szélesebb méltánylásra. Szemléletük egy letűnő világhoz kapcsolódik; ortodoxok: a kifejezésnek nem szószerinti, hanem átvitt értelmezésében.

Dékány frisebb, fiatalosabb, jö- vőbetekintőbb ezeknél a pártérdekek- hez tapadt agitátoríróknál. Megérzi és megérezteteti a fogalom különös szimbolumszerűségét. Nagy és titok- zatos kohó a Ruhr, amelyben a jövő acélja edződik. Nemcsak a német sors gomolyog itt, ebben a szén- katlanban; nemcsak az Erbeind-ek világháborúja folytatódik tovább a bányákban, gyárakban, irodákban; nemcsak a kapitalizmus és kommuniz- mus néz ebben a fojtott viaskodásban farkasszemet. Éveken át a Ruhr volt a világ méhe. Itt fogantatott a holnap, itt formálták láthatatlan és kény- szerű erők az elkövetkező új évtize- dek arcát. S ha megint vihar veri el fáradságos munkánk gyümölcsét, visszaemlékezünk a Ruhr-ra, ahol